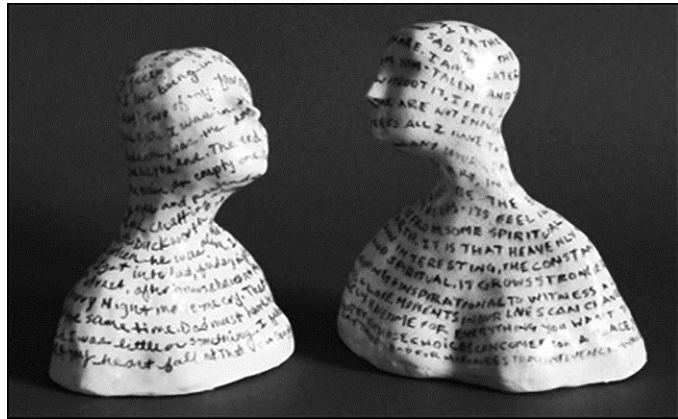

Opgave 3 Twee zelden

Volgens veel mensen bepalen je herinneringen wie je bent. Of je je nog kunt herinneren wat je ooit dacht en deed is een psychologisch criterium voor identiteit. Maar herinneringen aan het verleden blijven niet altijd hetzelfde.

tekst 5

Herken je dit? Je ontmoet een leuke jongen en je gaat een paar keer samen uit. Na een paar afspraakjes loopt het spaak. Met een knal spat het prille geluk uiteen. Al die tijd bleek hij een stuk of zes 'projectjes' te hebben lopen waar jij er toevallig één van was.

Wat een vreselijke ervaring, denk je. Maar de ervaringen zelf, die paar mooie avonden of wilde nachten, zijn helemaal niet veranderd. Die momenten zijn immers allang vervlogen en blijven onveranderlijk gelukkig. Het is de herinnering die is veranderd en die het geluk transformeert tot iets vreselijks.

bron: miriamrasch.nl - Het conflict tussen ervaring en herinnering - 2012

- 2p 19 John Locke maakte een onderscheid tussen mens en persoon. Geef aan wat dit onderscheid inhoudt. Leg vervolgens uit dat je volgens Locke ondanks de veranderende herinneringen uit tekst 5 dezelfde persoon blijft.
- 1p 20 David Hume beargumenteert zijn opvatting over persoonlijke identiteit vanuit het empirisme. Volgens het empirisme begint alle kennis bij de ervaring. Geef Humes sceptische argumentatie weer dat er **geen** stabiel zelf bestaat.
- 1p 21 Hume vergelijkt de geest in dit verband met een theater. Leg met tekst 5 uit in welk opzicht de geest volgens Hume met een theater te vergelijken is.

Het vinden van een goede partner gaat soms met vallen en opstaan, zoals ook uit tekst 5 blijkt.

Richard Moran zou de keuze voor een partner beschouwen als een kwestie van zelfkennis. Hij gaat daarbij uit van de deliberatietheorie.

- 1p **22** Leg met het voorbeeld van het kiezen van een goede partner uit wat Morans deliberatietheorie inhoudt.

Kritiek op Morans deliberatietheorie is dat deze onvoldoende rekening houdt met impliciete oordelen.

- 2p **23** Geef aan wat een impliciet oordeel is.
Leg vervolgens de kritiek op Morans deliberatietheorie uit. Gebruik daarbij een voorbeeld van een impliciet oordeel dat jouw keuze voor een partner zou kunnen beïnvloeden.

De psycholoog Daniel Kahneman onderzoekt de manier waarop mensen keuzes maken. Hij legt uit dat alle mensen twee zelden hebben, een 'ervarende zelf' en een 'terugblikkend zelf'.

Van de twee zelden beantwoordt volgens Kahneman het ervarende zelf de vraag: "Hoe voelt het nu?", terwijl het terugblikkende zelf de vraag beantwoordt: "Hoe was het nou, alles bij elkaar genomen?"

Volgens Kahneman vertelt het terugblikkende zelf verhalen over de ervaringen van het ervarende zelf.

De opvatting over persoonlijke identiteit van Lynne Rudder Baker is in een bepaald opzicht vergelijkbaar met die van Kahneman.

- 1p **24** Leg uit in welk opzicht Bakers en Kahnemans opvatting over persoonlijke identiteit met elkaar te vergelijken zijn. Gebruik daarbij het begrip 'numerieke identiteit'.

Volgens Kahneman vertelt het terugblikkende zelf niet alleen verhalen over wie we zijn, maar neemt het ook alle beslissingen in ons leven.

Dat betekent volgens Kahneman dat we ons niet laten leiden door onze ervaringen, maar door onze herinneringen aan die ervaringen. En de herinnering aan een ervaring kan heel anders zijn dan de ervaring zelf.

Dit belangrijke verschil tussen ervaring en herinnering legt Kahneman uit met een voorbeeld van een vakantie:

tekst 6

Wanneer we op vakantie gaan doen we dat voor het grootste deel om ons terugblikkende zelf te dienen. Vanuit het standpunt van het ervarende zelf is het zo dat als de tweede week van je vakantie even goed is als de eerste week, de vakantie van twee weken twee keer zo is goed als wanneer je maar één week op vakantie zou zijn gegaan.

Zo werkt het niet voor het terugblikkende zelf. Voor het terugblikkende zelf is de vakantie van twee weken nauwelijks beter dan de vakantie van één week, omdat er geen nieuwe herinneringen worden toegevoegd. Je hebt het verhaal niet veranderd.

naar: TED.com - Kahneman: Het raadsel van ervaring vs. geheugen - 2010

Stel, je hebt lang gespaard voor een zonvakantie aan de Middellandse Zee. De eerste dag is fantastisch. Maar vanaf dag twee is het één lange vervelende ervaring: je hotelkamer zit vol kakkerlakken, het warm water van de douche doet het niet, je krijgt een voedselvergiftiging van het eten in het hotel en de zon laat zich niet meer zien.

Om het goed te maken biedt het reisbureau je een 'geheugenpil' aan. Dit nieuwe middel is ontwikkeld voor mensen die een oorlogstrauma hebben opgelopen, maar kan ook in andere situaties worden gebruikt.

Door de geheugenpil worden al je vakantieherinneringen vanaf de tweede dag gewist, zodat je je alleen de eerste heerlijke dag zult herinneren.

Door Kahnemans theorie over de twee zelden en het voorbeeld van de geheugenpil kun je je afvragen of er door technologische ingrepen iets verloren gaat van de menselijke identiteit.

3p 25 Beargumenteer of de geheugenpil een bedreiging vormt voor de menselijke identiteit met:

- een eigen opvatting over de natuur van de mens,
- de rol van de twee zelden in tekst 6 en
- het onderscheid tussen genezen en verbeteren bij mensverbeteringstechnieken.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.